

РАЛИЋЕВ ЕСЕЈ *ВАСИОНА И ПОЕЗИЈА* ПОВОДОМ АНТОЛОГИЈЕ *КОСМИЧКИ ЦВЕТ*

Првослав Ралић је један од својих последњих есеја *Васиона и поезија*⁴⁹⁵ написао поводом Димитријевићеве Антологије песама о космосу *Космички цвет*. Текст је у редакцији *Васионе* примљен децембра 2003, а он се крајем те године преселио у вечност, или како Милан о њему пише „заувек је отишао у небеске просторе“. У последњим месецима свога живота, када је можда већ слутити *одлазак у небо* духовно је био заглављен у васељену, и као научник и песник, размишљао о филозофско-лирском односу између два само наизглед различита феномена: васиони и поезији, уверен да је *човек особени елемент васионе* „Целовита научна мисао о васиони, без потпуне мисли о човеку као њеном посебном делу – није могућа“. На ово бисмо додали: што су човек и научна мисао више узноситији, они себе све више осећају као [неухватљиве] целине. Само код таквих људи, укључујући и Ралића, има узвишене хуманости/човечности, племенитости, далековиде учености. Само они визионарско-хуманистички, мисао о универзуму сагледавају као сопствени и неодвојиви део свеколике хуманости. Зато је створена и свељудска Ралићева профетски видовита хипотеза: „дубље проучавање битка човека, његове супстанце [унутрашњег микро и макро космоса], откриће многе смислености космоса, као што ће свеобухватнији увид у суштину васељене осмислити довољне разлоге човековог постојања“. – Све се више гомилају знаци да ће се, у ближој или даљој будућности, непосредном и узајамном *сарадњом астрономије са антропологијом, посебно културом* – отворити епохалне двери на човеково почело и постање.

Још 1995, у првој збирци песама *Космички хербаријум*, филозоф и песник, социо-антрополог и аксиолог, етичар и културни антрополог Првослав Ралић, у песми *Разговор*,⁴⁹⁶ пише о астралном, међузвезданом дијалогу:

„Кад отпочне дуг међузвездани разговор
Пашће наше вредности и бићемо последњи
Који се придружују галаксији свекултуре“.

Социолог и песник Ралић слутити и најављује да ће једном отпочети *међузвездани разговор* – супротан монолошкој самодовољности и једносмерној догматичности. Тај астрални дијалог биће отворен за друге и управљен на друге у међузвезданим сферама, плодиће богату, разговорну мисао са сваковрсним идејама и открићима у смислу развојности. Разговор ће бити *дуг* у просторном и у временском смислу, што значи пружаће се простором васионе и у космичком времену, по мери васцеле галаксије и у њему ће као и у сваком разговору

495 Првослав Ралић, *Васиона и поезија (Поводом Антологије песама о космосу „Космички цвет“ Милана С. Димитријевића)*, Васиона, 2004, ЛП, 1, стр. 35-36.

496 М. С. Димитријевић, *Космичко прибежиште Првослава Ралића* – Рубрика *Мало поезије* – Избор песама из збирке *Космички хербаријум* (1995), Васиона, 2004, ЛП, 1, стр. 45.

бити разлика и неслагања.⁴⁹⁷ Тада ће, према овом филозофу и аксиологу, *вредности* које су етичка, естетска, сцијентистичка, па и свака друга пројекција коју имамо према њима, у складу је са учењем о вредности, теоријом вредности. Нажалост, према Ралићевој песничкој и теоријско вредносној концепцији, бићемо последњи у обухвату галаксије, с тежњом да будемо друг и учесник у истом свекосмичком настојању, постајући саставни део галактичке свекултуре.

Овде смо укратко, само у назнакама, показали како се прожимају Ралићева имплицитна и есејистички експлицитна поетика, коју је Димитријевић, уредник *Васионе*, са разумевањем и подршком објавио на страницама овог часописа.

Ралић, у есеју *Васиона и поезија*, даље следи мисао о разлозима човековог постојања, служећи се успелом метафором о *обалама космичког океана*, што оличавају: праисконске воде, материјално и сведуховно постање, бескрајно кретање, као и извориште потенцијалности и свеколиког живота,⁴⁹⁸ посведочава да се поменуте *обале* „заиста додирују са обалама смисла постојања човека“.

Поезија је за Ралића „вид човековог достојанства, плач и радост што се постоји на начин Речи која беше у почетку“. Махатма Ганди достојанство доводи у везу са моћима духа... Поезија и достојанство могу се филозофски схватити и као духовност и поштовање које ствараоцима придолази у њиховој плодотворној људскости и унутрашњој части као и у могућности креативног самоодређења. Достојанство се, по мишљењу Канта, не подређује ниједном споља наметнутом закону, осим оном који истовремено само себи даје, што у великој мери важи и за песništво које, у бранковско-стражиловској; и научној концепцији, извориште и упориште налази у самом себи.⁴⁹⁹ Поред човековог достојанства, поезија је и вид *плача и радости што се постоји на начин Речи* – истиче песник и социо-антрополог Првослав Ралић. Плач, проливање суза, жалост, доживљава се у безизгледности и супротни су радости, која представља усклађеност душе, веселост, пријатност, за поједине филозофе је један од високих циљева етике и постојања на библијски начин Речи: реч која беше у почетку је као *логос*, слово, *ред*, словесност, беседа, *законитост*, дума, *хармонија* – *извор креације* – значењски међуповезан израз мисли, намера, осећања.⁵⁰⁰ Стваралачка Реч је дата Песнику да сликовито лирски заодене своје мисли јер *речи су одећа мисли* (Честерфилд).

Песник и поетичар – филозоф Првослав Ралић есејистички слови да се може казивати: *космос је пре поезије!* Као што се, додајемо ми, и недоречено може записати: космос је поезија свесвета! И поезија је макрокосмос и микрокосмос Универзума. Космос је пре и после Поезије...

497 „Вечер у којој се сви присутни посве слажу, изгубљена је“ – Ајнштајн

498 Џ. К. Купер, *Илустрована енциклопедија традиционалних симбола*, стр. 116.

499 Н. Цветковић, *Нови и стари поводи*, стр. 77-80; при крају збирке Све је љубав (1979), истиче се бављење поезијом М. Дединца, Р. Петровића, М. Црњанског, С. Рачићковића, Б. Здравковића, са акцентом да се песма темељи на бранковском начелу: да песма у себи налази свој начин исказивања и своје законе (стр. 97).

500 *Речник филозофских појмова* – потпуно изнова прерадили А. Регенбоген и Уве Мајер, стр. 535.

Догодиће се: да космоса буде и после нестанка човека који пева, јер у временском безмерју и свемирском бескрају нестају моменти васионе која је сав свет небески, што се губи, нестаје у другим незнатим васионама. Модерна астрономија, проучавајући величину Космоса као да све више удаљава Божанство од васцелог Човечанства... Ралић претпоставља да се слично нестајање догодило „и са човеком и са његовом поезијом“, у којој је именовао, означавао свеколико тражење свог онтолошког суштства. Астрономија као наука о просторно-временском уређењу васионе, „звезданој закономерности“, свеколиком кретању и физичко-хемијском саставу небеских тела, по Ралићевом мишљењу, зна од почетка, а поетика, поједностављено речено, као наука о (иманентној) песничкој уметности „одмах за њом, да је познато коначно а непознато бесконачно“. И ту се антрополог и астро-песник Ралић поново враћа метафори о *океану*, у чијој бесконачности и безмерју, борави поезија, као у свом родном месту.

Поезија је жудња да се вратимо почетку – пише Ралић. *Почело* је једна од трајнијих преокупација песника, укључујући и М. С. Димитријевића. Поезија се вазда *пробијала ка појму и духу* (П. Р.). У Хегеловском смислу рефлектујућег поимања нечега „од стране духа који постаје свестан самог себе“. Дух (*spiritus*, душа, живот, ум), код антрополога и песника Ралића може да буде носилац саме есенције живота и једно од начела које влада укупностима живљења.⁵⁰¹ А можда је дух овде један од изворишних начела живота. Дух постаје душа, мисао, песма, а принцип из кога произилазе (еманирају), природни догађај, „постаје покретачки принцип космоса или душа света“.⁵⁰²

У традиционалној симболици Сунце је врховна, свевишња васељенска моћ, и истовремено срце и језгриште васионе, и као такво је, за филозофа и астро-песника а Ралића: *самотна звезда* па су и песници *самотни људи*. Додајемо: песници су попут Сунца, бића интуитивног и сваког другог знања/свезнања/самопознања, васколика *интелигенција света*, као што је то и величанско Сунце (Макробије). – „Самотност уноси ред, смисао, топлину, сам живот“. – Самотност, поред уношења реда, може према Шопенхауеру, да буде извор душевног мира, смирајности, па чак и среће. Самоћа није жртва, како се то често поједностављено мисли, него је и угодна страст и стање које се развија и нагиње према стремљењима, важним одлукама, па зато и треба бити достојан креативне самости, која као и ред и поредак негује више других врлина, укључујући и оне песничко-стваралачке. Самотност, уносећи ред, како пише Ралић, истовремено васпоставља и *смисао*, сврху и сврховитост, која је и једна врста циља.

„Космос је ред у васиони“ – пише даље Ралић и додаје да нема песме без „унутрашњег самопроизведеног реда“, који је једно од прегнантних изворишта певања. Хаос, стање неуређености, не даје песму, која у понајбољим остварењима представља уређени универзум, као што је то било у раној грчкој космогонији.

„У космосу се не рађају недодирљиве ствари“ – умује Ралић, уверен да слично бива и са великом, надахнутом поезијом.... Тамо где је поезија инстру-

501 С. Блекбурн, *Оксфордски филозофски речник*, стр. 92.

502 Код младог Хегела „Дух је оживотворавајуће начело у души“.

мент за нешто непоетско, ту она више личи на пророчиште астрологије него на логику астрономије. Велика поезија, то смо хтели рећи, у унутрашњем је дослуху са суштином космоса, васионе“.

Астро-песник Ралић поезију сагледава као вид човекове креације, али и онтолошки есенцијалније „као биће међу бићима васионе“, па као таква са васионом има *заједничко родно место*.⁵⁰³

Поезија је, како сликовито истиче, *протуберанца и увир живота*, у смислу силовитог узвинућа, али и животно утонуће. Поезија уздиже, вазноси и полаже свеживотно у моменту када му је за то време. Поетско извире и напаја се есенцијалним мислима о космосу, и по Ралићу има својеврсно достојанство „ако не садруга а оно пратиоца астрономских истина“. У наставку указује на бројност заједничких метафора „између Неба, Сунца, Месеца, Звезда, Метеора, Комета, Универзума“ и лиричности о овим астрономским ентитетима. Захваљујући поезији, сматра он, више се зна о наведеним астрономским ентитетима.

По његовом мишљењу, песник, уметник речи, је једновременно и драматски трагичан, али и величанствен и величајан у свом разумевању да сличи лептирима што лепршају врло кратко, један дан, мислећи да је то вековитост. И ту с правом констатује да појединачни а и родни живот могу да се мере „бесконачно малим космичким временом“. За овог необичног и васељени окренутог песника, док је све то писао, и био на прагу смрти,⁵⁰⁴ незнатна је утеха да је по нешто у домашеним космичким размерама, „настало под дејством живота“.⁵⁰⁵ (...) и ту, с разлогом закључује: да ће бити огромна штета уколико будући универзум, ми додајемо будући свесвет, не сачува и не садржи „бар маглину или прашину поезије“.

Ралић је уверен, да су људи појединци унутрашњи и саставни део васељене, па је у том духу, поетска машта и имагинација, својеврсна космичка снага и енергија. Он ту енергију види као отворену прилику хумане промене и трансформације *смисла Космоса*. Јер и песничко стваралаштво трпи и проживљава особени проток ствари, па и она бива хераклитовска река у коју се два пута не може ући. Са неизвесном упитаношћу, ако смо сами у огромном космичком пространству и универзуму, да поезијом озрачимо, испунимо, осмислимо космос, а ако нисмо, да се удружимо са гласовима *космичке фуге* – узвикује овај песник Васионе и лиричар који стреми музичким космичким сферама.

У последњој реченици констатује да је *Антологија песама о космосу* (подвукао П. Р) наш песник, светски велепутник и угледни астроном Милан С. Димитријевић, учинио „пионирски подухват у част смисла и трајности, сукоба и садејства Васељене и Поезије“.

503 То су, према Ралићу, „...музика сфера, хармонија насупрот хаосу, унутрашња непредвидива сигурност и стабилност, целина животних знакова и звукова“.

504 Испод текста је прецизно записано: *Примљено децембра 2003*, а Ралић је преминуо 24. децембра исте године.

505 Према његовој лирској рачуници, пре само неколико милиона година, заживела су прва, делатна људска бића. „То је један космички тренутак. Тај парадокс је у темељу велике светске поезије“.